

НЕГИЗГИ МЕКТЕПТЕ ФИЗИКА САБАГЫН ОКУТУУНУН АБАЛЫ

Негизги мектепте физика сабагын окутуу абалын аныктоо максатында мугалимдердин жана мектеп окуучуларынын арасында социологиялык изилдөөнүн жыйынтыктары берилди. Физиканы окутуунун айрым маселелери көрсөтүлдү.

В целях определения состояния обучения физике в основной школе проведено социологическое исследование среди учителей физики и учащихся школ. Указаны некоторые проблемы преподавания физики в школе.

At the aim of considering education physic in basis school was lead social research among teachers by physic and pupils of school. Was showed some problems by teaching physic in school.

Билим берүү коомдогу адамдардын эң массалык ишмердүүлүгүн камтыган бирдиктүү системага айланган. Ошондуктан анын жалпы өзгөрүү багыттарын аныктоо үчүн социологиялык изилдөө методдорун колдонуу зарылчылыгы орун алат [1]. Кыргыз Республикасында мектепте физиканы окутуунун негизги концепциясы даярдалган [2]. Концепциянын багытынын алкагында негизги мектепте физика предметинин азыркы абалын аныктоо максатында, Нарын регионунун мектептеринин физика мугалимдеринин жана мектеп окуучуларынын арасында анкета жүргүзүлдү. Анкетага Нарын регионунда эмгектенишкен 76 физик мугалимдери катышты, бул өз учурунда региондогу жалпы физик мугалимдеринин элүү төрт үлүшүн түзөт. Мындан тышкары анкетаны жүргүзүүгө негизги мектептин 255 окуучусу катышты.

Анкета физиканы окутуу боюнча жети маселени камтыды жана ар бир маселе боюнча катышкан мугалим алты варианттан өзү туура деп эсептеген варианттарды көрсөттү. Анкетанын жыйынтыгы (1-таблица), ар бир маселе боюнча жалпы катышуучулардын алты варианттын белгиленген жоопторунун проценттик үлүшү катары берилди.

1-таблица

Социологиялык изилдөөнүн жыйынтыгы

Көрсөтүлгөн маселелер	Жооптун варианттары (проценттик үлүштөрү)					
	а	б	в	г	д	е
Кесипке карата мамиле	18,0	26,5	45,9	2,1	0,7	6,8
Окуу планынын варианттуулугу жөнүндө	17,8	51,5	16,7	5,3	2,2	6,5
Окуу китептеринин сапаты жөнүндө	1,6	>4,8	23,9	31,0	11,7	7,0
Сааттардын бөлүнүшү	0,8	51,3	18,3	32,5	10,1	7,0
Окуу методикалык куралдарды колдонуу	22,9	54,2	17,0	2,8	0,0	3,1
Окуучулардын физикага кызыгуусу	3,2	32,0	46,1	13,5	1,5	3,6

Социологиялык изилдөөдө физик мугалимдеринин өзүнүн кесибине карата мамилесин аныктоо үчүн анкетадагы биринчи суроо төмөндөгүдөй түзүлгөн: Сиз дин өзүңүздүн кесибинизге карата мамилеңиз:

- абдан жагат;
- жагат;
- жагат, бирок эмгек акы канааттандырбайт;
- жакпайт, бирок башка жумушка орношоорго шарт жок;
- такыр жакпайт;
- жооп берүүдөн кыйналам.

Анкета жүргүзүүнүн жыйынтыгынын анализи физика сабагын өзүнүн кесибин ардактаган мугалимдер окутаарын далилдейт. Тактап айтканда, анкетага катышкан мугалимдердин 18,0% кесиптин абдан жагарын жана 26,5 % жагарын көрсөтсө, ага кошумча болуп 45,9% мугалим кесип жагарын белгилөө менен бирге эмгек акы төмөн экендигин билдиришкен. Бирок, мугалимдердин 2,1% үлүшү мугалимдик кесиптин жакпай турганын белгилешсе, 6,8% акыркы мезгилге чейин өздөрүнүн пикирлерин ачык көрсөтө алышкан жок.

Кыргыз Республикасынын орто мектептеринде физика сабагын тереңдетип окутуу боюнча 2001-2002 окуу жылынан тартып негизги мектепте сегизинчи вариант, толук орто мектепте тогузунчу вариант катары көрсөтүлгөн. Анкетанын экинчи суроосу орто мектептерде сабактар боюнча тереңдетип билим берүүнү аныктаган окуу планынын көп варианттуулугу жөнүндөгү пикирди камтыган:

Окуу планынын көп варианттуулугу:

- а) варианттуулук - багыттап окутуунун негизги ыкмасы;
- б) варианттуулуктун эффективдүү жактары бар;
- в) варианттуулук сааттарды бөлүштүрүү үчүн гана керек;
- г) варианттуулук - багыттап окутуунун эффективдүү эмес ыкмасы;
- д) варианттуулук - багыттап окутууга таптакыр туура келбейт;
- е) жооп берүүдөн кыйналам.

Физиканы орто мектепте сөзсүз түрдө тереңдетип берүү зарыл деп 17,8% мугалим баса көрсөтүшкөн, мындан сырткары 51,5% мугалим көп варианттуу окуу планынын негизинде тереңдетип окутуунун эффективдүү жактары бар экендигин эсептешет. Ошол эле учурда 16,7% физик мугалимдер варианттуулук сааттарды кайра бөлүштүрүү менен гана чектелет деген ой-пикирде болушту.

Бирок, социологиялык изилдөөнүн жыйынтыгы далилдеп тургандай дээрлик көпчүлүк физик мугалимдер физиканы тереңдетип берүүнү сунушташат.

Кыргыз Республикасында физика сабагы боюнча жаңы кабыл алынган окуу программасынын негизинде 2000-жылы профессорлор Э.М.Мамбетакунов жана Т.К.Карашев. даярдашкан 7-класстын окуу китеби, ал эми 2003 - жылы Э.М.Мамбетакунов, Т.К. Карашев жана У.Э. Мамбетакунов даярдашкан 8 -класстын окуу китеби басмадан чыккан. Ал эми калган класстарда, азыркы мезгилге чейин кыргыз тилине которулган окуу китептери сунушталып келүүдө. Бул багытта мугалимдерге төмөнкү анкета берилген: Окуу китептери боюнча Сиз дин пикириңиз:

- а) окуу китептери абдан жакшы даярдалган;
- б) окуу китептери жакшы даярдалган;
- в) окуу китептерин убактылуу колдонууга болот;
- г) окуу китептеринин айрым бөлүктөрүнө кошумчаларды жана толуктоолорду киргизүү керек;
- д) жаңы китептерди иштеп чыгуу зарыл;
- е) жооп берүүдөн кыйналам.

Социологиялык изилдөөлөрдүн жыйынтыгында мугалимдердин 1,6 % жаңы муундагы китептер абдан жакшы даярдалган жана 24,8 % жакшы даярдалган деген ойду билдиришкен. Ошол эле учурда педагогдордун 23,9% окуу китептерин убактылуу пайдалануу зарыл десе, 31,0 % окуу китептеринин айрым бөлүктөрүн кайрадан иштеп чыгууну сунушташкан. Буга кошумча түрдө мугалимдердин 11,7 % жаңы окуу китептерин даярдоону туура көрүшөт. Демек, жаңы окуу китептеринин практикага киргизилиши айрым маселелерди пайда кылаарын далилдеди.

Негизги мектепте физиканы жетинчи класстан баштап киргизилген. Негизги мектепте физиканы окуу үчүн сааттардын бөлүнүшү боюнча мугалимдердин пикирин жалпылоо максатында аларга төмөнкү суроо берилген: Окуу программасында каралган сааттын көлөмү боюнча, Сиз дин пикириңиз:

- а) сааттар абдан туура көрсөтүлгөн;
- б) сааттар туура берилген;

- в) сааттар салыштырмалуу туура каралган;
- г) сааттардын бөлүштүрүлүшүнө айрым өзгөртүүлөр зарыл;
- д) сааттарды кайрадан бөлүштүрүү зарыл;
- е) жооп берүүдөн кыйналам.

Анкетанын катышуучулардын 31,3% сааттар туура бөлүнгөн деп эсептешкени менен 32,5% мугалимдер сааттарды бөлүштүрүүдө өзгөртүүлөр зарыл деп эсептешет. Мындан сырткары, жалпы мугалимдердин 10,1% сааттарды сөзсүз түрдө кайрадан бөлүштүрүү убакыттын талабы деп эсептешет. Демек, физиканы окутууда анын бөлүмдөрүнө берилген сааттарды тактап чыгуу актуалдуу маселелердин бири.

Жаңы окуу мазмуну сөзсүз түрдө тиешелүү окуу методикалык көрсөтмөлөрдүн даярдалышын талап кылат. Физик мугалимдердин окуу процессинде окуу методикалык куралдардын колдонулушунун абалын аныктоо үчүн, аларга төмөнкү суроо сунушталган: Предметти жогорку деңгээлде өтүү үчүн окуу методикалык куралдарды кандай пайдаланасыз:

- а) дайыма;
- б) мезгил мезгили менен;
- в) пайдаланмакмын, бирок алар даяр эмес;
- г) колдонбойм;
- д) колдонуунун зарылчылыгы жок;
- е) жооп берүүдөн кыйналам.

Анкетанын анализи физиканы окутууда педагогдор окуу методикалык куралдарды системалуу түрдө колдоно тургандыгын көрсөттү. Тактап айтканда, анкетага катышкан мугалимдердин 22,9% методикалык куралдарды системалуу түрдө, ал эми 54,2% мезгили менен мезгили менен колдонуп, окуу процессин жүргүзөөрүн билдирешкен. Ошол эле учурда, мугалимдердин 17,0% физиканы окутууда методикалык куралдардын абдан зарылдыгын көрсөтүшөт, бирок алардын даяр эместигин белгилешет. Ошондуктан, негизги мектеп үчүн жаңы муундагы окуу методикалык куралдарды иштеп чыгып, басмадан чыгаруу окутууну жаңы деңгээлге көтөрүүгө шарт түзөт.

Мектеп окуучуларынын тигил же бул предметке болгон кызыгуусу жөн гана педагогикалык шарттар менен аныкталбастыгы белгилүү. Себеби, мектеп окуучуларынын физикага болгон кызыгуусунун өзгөрүшү жалпы коомдук пикирден, тигил же бул кесиптин рейтингдеринин өзгөрүшүнөн жана башка көптөгөн факторлордон көз каранды. Мектеп окуучуларынын физикага болгон кызыгуусунун өзгөрүү тенденциясын аныктоо үчүн анкетага катышкан педагогдорго төмөнкү суроо берилген:

Сиздин пикириңиз боюнча окуучулардын физика сабагына болгон кызыгуусу кандай өзгөрдү:

- а) кызыгуу абдан жогорулады;
- б) кызыгуу жогорулады;
- в) кызыгуу өзгөргөн жок;
- г) кызыгуу төмөндөдү;
- д) кызыгуу абдан төмөндөдү;
- е) жооп берүүдөн кыйналам.

Социологиялык изилдөөнүн жыйынтыгында мектеп окуучуларынын физикага болгон кызыгуусу, негизинен төмөндөбөгөндүгү аныкталды. Себеби, физик мугалимдеринин дээрлик көпчүлүгү, тактап көрсөткөндө 46,1% үлүшү физикага болгон кызыгуу эч өзгөрүүгө учураган жок деп көрсөтсө дагы, кызыгуу төмөндөдү деген 13,5% үлүшкө, тескерисинче физикага болгон кызыгуу жогорулады деген пикирди ко.тдошкон 32% үлүш далил болот.

Окуу процессинин эффективдүү жүрүшү мектеп окуучуларынын физикага болгон кызыгуусуна, окутуунун деңгээлинен жана башка көптөгөн факторлордон көз каранды болот. Бул багытта негизги мектеп окуучуларынын арасында анкета жүргүзүлдү, ага Нарын регионунда жайгашкан мектептерден 255 окуучу катышты. Мектеп тигил же бул багытта тереңдетип билим берүүнү уюштуруу үчүн биринчи ирет окуучулардын тандоосун эсепке алуу зарыл. Ошондуктан,

окуучуларга төмөнкүдөй суроо сунушталган: «Сиз кайсы предмет боюнча тереңдетилген билим алуу ну каалайсыз? (сабактыш саны үчтөн көп болбошу керек). Анкетанын анализи окуучулардын тереңдетип билим алуу боюнча төмөнкүдөй удаалаштык пайда болду:

1. Чет тили - 47%;
2. Информатика - 45%;
3. Биология - 40%;
4. Математика - 34%;
5. Кыргыз тили жана адабияты - 18%;
6. Орус тили жана адабияты - 19%;
7. Экономикага киришүү - 16%;
8. Тарых - 15%;
9. География - 15%;
10. Физика - 12%;
11. Химия - 11%;
12. Дене тарбиясы - 9%;

Жалпысынан алганда, Нарын регионундагы мектеп окуучулары азыркы мезгилдин талабы болгон чет тили жана информатика сабактары боюнча тереңдетилген билим алууга умтулаарын көрсөтүштү. Анкетанын жыйынтыгы көрсөтүп тургандай, физикага болгон тереңдетилген билим алууну көздөгөн окуучулар жалпы анкетага катышкан окуучулардын болгону 12% түзөт.

Тигил же бул сабак боюнча тереңдетилген билим алуунун мотивдери өзүнүн жеке жөндөмдүүлүгүнө, келечектеги кесипти тандоосуна, предметтик педагогдун профессионалдык деңгээлине, педагогдун жана ата-энелердин тийгизген таасирлерине, мектептин материалдык-техникалык базасына жана башка факторлорго байланышкан. Физика предмети боюнча тереңдетип билим алуунун мотивин аныктоо максатында окуучуларга төмөнкү суроо берилген: Сиздин физикага болгон кызыгууңуз же тескерисинче, кызыгууңуздуңуз жоктугу, биринчи иретте эмне менен байланышкан?. Анкетанын жыйынтыгы 2-таблицада көрсөтүлдү.

2- таблица

САБАККА БОЛГ<			ОН МАМИЛЕ		
<i>кызыгуунун себеби</i>			<i>кызыкпоонун себеби</i>		
<i>Келечектеги кесипти тандоо менен</i>	<i>Педагогдун таасири</i>	<i>Башка себептер</i>	<i>Келечектеги кесипти тандоо менен</i>	<i>Педагогдун таасири</i>	<i>Башка себептер</i>
6	22	17	17	3	35

Анкетанын анализи сабакка болгон кызыгуу, биринчи иретте, педагогдун таасиринин негизинде пайда боло тургандыгын далилдейт. Физика предметине болгон кызыгуунун төмөндүгүн көпчүлүк окуучулар физикалык эксперименттин тиешелүү деңгээлде өтүлбөшү менен белгилешет.

Адабияттар

1. Нечаев В.Я. Социология образования. - М.: Изд-во МГУ, 1992. - 198 с.
2. Мамбетакунов Э., Сияев Т.М. Концептуальные основы обновления содержания среднего физического образования. - Б.: Мектеп, 2002. - 72 с.